

Յայտնի կ'երևի այլևս, որ Պ. Յոզ-
ուածագիրը այս աշխարհէն չէ. ամենեւին
տեղեակ չէ գրական հրապարակի վրայ
այդ անուան շուրջ եղած այնքան բանա-
վէճերուն. բայց ինչպէս ըսինք վերը՝
միայն ինքը չէ մեղադրելի, այլ նաեւ
ՄԱՐՄԱՐԱՅի Խմբագրութիւնը, որ կը
հիւրընկալէ նման անխնամ գրութիւն մը
առանց ոեւէ յայտարարութիւն մը աւել-
ցնելու իր կողմէն չբեղանքի: Ամէն պա-
րագայի մէջ մենք յորդոր կ'ուզենք Ս.
Շամբլանի որ երթայ թղթատէ՛ անգամ
մը ԲԱԶՄԱՎԷՊի եւ ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕ-
ՐԵԱՅԻ 1929 եւ 1930 տարիներու էջերը,
անդադրաւորաբար համար իր արձակած
քմահաճոյ վճիռներու անտեղութիւնը:
Մենք ԲԱԶՄԱՎԷՊի մէջ նախ բաւական
համարած էինք մի միայն դոհանալ Մել-
գոնեանի ընտրութեան առաջին երկու
տարիներու (1750-1751) շրջանին մէջ
Միսիքարեան տիտղոսի պաշտօնական
գործածութեամբը: Եւ երկրորդ անգամ
ուրիշ յորդածով մը հրատարակեցինք
չառ աւելի երկար շարք մը, եւ եռիջեան
ցուցակ մը Միսիքարեան կողմի ի նը-
պաստ Վենետիկի Միաբանութեան, սկսե-
լով նորէն Մելգոնեան Արքայոր ընտրու-
թենէն (1750) եւ հասցնելով մինչեւ
Թրիեստեան բաժանումը (1773):

Այդ բանավէճէն երկու տարի վերջ մի-
ակ դէպք մը անգամ բաւական եղած էր
Յովհաննէս Զաւրեանի, որ կարդալով
Վենետիկի Պատրիարք Մոնս. Պրակատի-
նոյի վճիռէն *Mechitarista* տիտղոսը,
զոր կու տար թէ՛ Մելգոնեան եւ թէ՛ Ս.
Ղազարու մեր վարդապետներուն՝ անվե-
րապահ կը յայտնէր իր համոզումը.
«Ինձ քուում է, լուծում է Վենետիկեան
ու վիեննական Միսիքարեանի վէճը, քե-
ն՝ առաջինը սկսեց Միսիքարեանն անու-

նը գործածել»¹¹: Եւ եթէ դեռ կը փափա-
գի Շամբլան, ինչպէս եւ ուրիշ սպասող-
ներ, կրնանք խկապէս անսպասելին ալ
հաղորդել: Վենետիկի Միսիքարեան Միա-
բանութիւնը Վիեննայի Կաթոլիկական
չառ կանոնի, նոյն խկ Մելգոնեան Ար-
քայոր ընտրութենէն շառ առաջ, եւ
ճիշտ Մեծին Միսիքարայ կենդանութեան
օրերուն՝ ճանչցուած է ուրիշներէ Միսի-
քարեանն տիտղոսով. եւ ինքն խկ Միսի-
քար իր աչքերովը կարդացեր է այդ տիտ-
ղոսը տրուած իր որդիներուն: Նամակա-
գիրն է Ստամպուլի տայի Սիմոնեան Պո-
ղոս վարդապետ, մեր Երանաշնորհ Հիմ-
նադրի աշակերտներէն մին, որ կը դրէ
1724 նոյեմբեր 3-ին ի Ղալաթիա՝ Միսի-
քարայ Հաստատութեան թշնամիներուն
մէկ կարծիքը, թէ «Միսիքարեանք չեն
համախառնատեցեալք յեկեղեցականաց կը-
րօնաւորք»:

Բայց Շամբլանի շառ աւելի հաճոյք
պիտի պատճառէ գուցէ՝ երբ յիշատակեմ
անունը Թէոդէիկի, «քծալսնդիր Թէոդի-
կի», ինչպէս կ'որակէ ինք արդար համա-
րումով:

Ճիշտ այդ միեւնոյն Թէոդէիկն էր ու-
րեմն, որ անվերապահ սրբագրեց 1927ի
իր ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՅՈՅՅԻՆ մէջ, ինչ որ
նախապէս գրած էր ՏԻՊ ՈՒ ՏԱՌԻՆ մէջ,
զոր Շամբլան կարդացած ըլլալը կը յայտ-
նէ: Ան յետ տեսնելու Բազմավիշի պի
հեղինակաւոր բազմաթիւ փաստերը՝ կը
յայտարարէր, թէ «Այս փաստացի ցուց-
մունքներով Ս. Ղազարու Հայրերուն կը
պատկանի ուրեմն Միսիքարեան տիտղո-
սի գործածութեան անդրանկութեամբ ի-
րաւունքը» (անդ էջ 561):

Կը մնայ այժմ տեսնել, թէ ՄԱՐՄԱ-
ՐԱՅի այդ Պ. Յոզուածագիրը (ինչպէս
եւ ուրիշներ) պիտի կարենա՞յ նոյնը խոս-
տովանելու այդ օրինակելի քաջութիւնն ու
վեհանքներն ունենալ:

Հ. Ղ. ՏԱՅԵԱՆ

11. Հայրենիք ամսագիր, 1932, Յունուար, էջ 139:

Ա.ԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՄՕՏ

(Արտատպուած «Սովետական Հայաստան»
ամսագրէն, Հոկտեմբեր 1945. գրուած է
Գ. Ստեփանեանէ):

Բարձրանում եմ Ստալինեան պողոտա-
յի հիանալի շէնքերից մէկի երրորդ յար-
կը ու նայում դռներին. «Աճառեան»:
Սեղմում եմ կոճակը. ներսից լսուում է
եղեկտարական դանդի զիլ ձայնը, որին յա-
ջորդում է ոտնաձայն ու բացուում է
դուռը:

Լսել եմ, որ մեծանուն ուսուցչապետ,
սիրուած աղագէտիկոս Աճառեանին միշտ
կարելի է գտնել աշխատելիս: Նրա աշ-
խատասիրութիւնը, որի արդիւնքն է 50
տպագրուած եւ մօտ 20 անտիպ ստուար
մեծարժէք գիտական աշխատութեան,
Երեւանում առածի կարգ է անցել:

Այդպէս էլ գտնում եմ նրան՝ դրասե-
ղանի մօտ նստած, ախոցն աչքերին,
թեքուած թղթի դէզի վրայ, արագ-արագ
գրելիս:

Բարեւում եմ: Մի պահ ընդհատում է
աշխատանքը, նայում եւ ասում.

— Հա՛, բարով եկաք: Նստեցէք: Այս
րոպէիս կը վերջացնեմ: Զբաղուեցէք բա-
ռարանիս նոր մամուլները թերթելով:
Տպագրութիւնը վերջացել է, մնում է
կազմելը:

Նա շարունակում է ինչ որ բան ար-
տագրել, իսկ ես թերթում եմ պատկա-
ռելի գիտականի «Հայոց անձնանունների
բառարանի» երկրորդ հատորի տպագրե-
ւած մամուլները: Անցնում է մօտ հինգ
րոպէ:

— Վերջացրի. այժմ կարող եմ խօ-
սել, — ասում է նա գրիչը ցած դնելով
ու ամբողջ մարմնով դառնալով դէպի
ինձ.

— Հէնց ուզում եմ ձեր աշխատանք-
ների մասին խօսել, ծանօթանալ ձեր աշ-
խատութիւններին:

— Խնդրեմ:

— Այս՝ «Հայոց անձնանունների բա-
ռարանը» քանի՞ հատոր է լինելու:

— Կը լինի՞ հինգ հատոր: Երկուսը
տպուեց, մնաց երեք հատոր. այդ էլ կը
տպագրենք, արդէն վերջացրել եմ, աւե-
լացնում եմ միայն մի քանի անուններ:

— Երեւի աշխատում էիք երրորդ հա-
տորի վրայ:

— Ոչ, տպագրուում է նաեւ իմ «Հա-
յոց լեզուի պատմութեան» երկրորդ հա-
տորը: Ինչպէս գիտէք առաջին հատորը
վաղուց է տպուած: Գրաբար մի հատ-
ուած էի արտագրում Եգնիկից. դնելու
եմ «Հայոց լեզուի պատմութեան» մէջ
«Ոսկեդարեան հայերէն» գլխում. ի՞նչ
գեղեցիկ լեզու է, ի՞նչ ոճ, — ասում է
յուզմունքից դողացող ձայնով:

— Պրոֆեսոր, ձեր այս երկու աշխա-
տութիւններից ո՞րն էք աւելի արժէքաւոր
համարում:

— Իմ աշխատութիւններից ամենագը-
նահատելին «Հայոց լեզուի պատմու-
թիւնը» է. կարելի է ասել իմ գործերի
պսակն է, եղբայրացիներ. վերջ ի վեր-
ջոյ նրա մի մասն է կազմում նաեւ «Ար-
մատական բառարանը»: Միւս կողմից իմ
մատական հայագիտութեան մէջ, որը որ-
պէս յատուկ առարկայ աւանդուում է:

— Երեւի ձեր միւս կարեւոր աշխատու-
թիւնը համարում էք «Գաւառական բա-
ռարանը»:

— Չէ՛. Գաւառական բառարանս շառ
թերի է: Ճիշտ է, խոշոր հատոր է,
բայց ընդ ամէնը պարունակում է 30,000
բառ, իսկ իմ մօտաւոր հաշիւներով մեր
գաւառական բառերի թիւը 100 հազարից
աւելի է: Մի քանի տարի առաջ ձեռնար-
կեցի աւելի լիակատար գաւառական բա-
ռարան կազմելու աշխատանքին, սակայն
յետոյ կիսատ թողեցի՝ աւարտելու հա-
մար այժմ տպագրուող գործերս:

— Ուրեմն նախասովետական շրջանում հրատարակուած ձեր գործերից ո՞րն էք համարում աւելի կարեւոր:

— Անշուշտ 1909 թուականին Փարիզում լոյս տեսած իմ «Classification des dialectes arméniens» աշխատութիւնը, որի աւելի ընդարձակ թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ 1913 թուականին «Հայ բարբառագիտութիւն» անունով, այդ էլ յատուկ դիտելովին է եւ զրա համար եմ Սորբոնի համալսարանից ստացել գիտական աստիճան:

— Ի՞նչ անտիպ գործեր ունէք:

— Այս բոլորիս ծանօթացնեմ ձեզ իմ թէ տպագրուած եւ թէ անտիպ բոլոր գործերը:

Երկտասարդի աշխուժութեամբ բարձրանում էր իր տեղից, մօտենում տպագրուած գրքերով ու ձեռագրի գէղերով ծանրաբեռնուած մի պահարանի, մի պահ նայում գրքերին, ու ապա ասում.

— Տեսնում էք այս շարքերը. սրանք բոլոր իմ տպագրուած գործերն են «Արմատական բառարանին» վեց հատորները, որոնք լոյս են տեսել Երեւանում 1926-1932 թուերին եւ մօտ 9000 էջից են բաղկացած: Այս էլ, — ասում է մատը դնելով մի մեծ հատորի վրայ — քիչ առաջ ձեր հարցրած «գլառական բառարանն» է: Իսկ սրանք՝ «Թուրքերենից փոխառեալ բառեր», «Հայերէն նոր բառեր հին մատենագրութեան մէջ», «Հայոց զիրը», «Պատմութիւն հայ նոր գրականութեան» (երեք հատոր), Սանասարեան վարժարանի, Թալրիզի, Նոր-Բայազեդի ձեռագրերի ցուցակները՝ առանձին հատորներով եւ վերջապէս Ղարաբաղի, Նոր-Նախիջևանի, Մարաղայի, Կ. Պոլսի, Ադուլիսի եւ մի շարք ուրիշ բարբառների քննութիւնը՝ նոյնպէս իւրաքանչիւրն առանձին հատորով: Մանր-մուկ գործեր ալ կան՝ «Հայոց նոր վկաներ», «Սուրբ Մեսրոպի եւ գրերու գիտի պատմութիւնը», «Տաճ-

կահայ հարցի պատմութիւնը» եւ այլն:

— Շատ կը ցանկայի իմանալ, թէ որո՞նք են ձեր առաջին աշխատութիւնները:

— 19-20 տարեկան հասակիցս, այսինքն՝ 1896 թուականից, երբ սովորում էի Փարիզում ու յաճախում Սորբոնի համալսարանը, զանազան լեզուաբանական յօդուածներ էի գրում Ֆրանսերէն լեզուով: Առանձին գրքով վէնետիկում 1898 թուականին լոյս տեսաւ իմ «Քննութիւն Ասլանբեկի բարբառի» աշխատութիւնը, իսկ մի տարի յետոյ, այսինքն՝ 1899 թվականին, իմ ուսուցիչներից մեծանուն հայագէտ Մեյէի եւ յայտնի ձայնարան Ռուսոյի աշխատակցութեամբ, դարձեալ Փարիզում, լոյս տեսաւ «Les explosives de l'ancien arménien, étudiées dans les dialectes modernes» աշխատութիւնը, որն առաջին փորձն է հայերէնի ձայնաբանութեան:

— Ձեր անտիպ գործերի մէջ ո՞րն էք համարում ամենից կարեւորը:

— Այ, սրանք — ասում է պրոֆեսորը, ձեռքը դնելով կողք-կողքի շարուած ձեռագրերի հինգ վիթխարի դէզերի վրայ: Սրանք իմ «Լիակատար քերականութիւն Սրանք իմ «Լիակատար քերականութիւն հայ լեզուի» աշխատութեան ձեռագրերն են: Այս գործը իր տեսակին մէջ եզակի է, համարեա նմանը չկայ ոչ մի լեզուի մէջ. պարունակելու է մարդկային մտածողութեան արտայայտման բոլոր ձեւերը առնչուած հայոց լեզուի քերականութեան հետ: Իմ քերականութեան մէջ մտնում են հայոց լեզուի քերականութեան վերաբերեալ մինչեւ այժմ լոյս տեսած բոլոր արժեքաւոր աշխատութիւնների հիմնական նիւթը, օրինակ՝ Բագրատունու, Այտընեանի, Չալըխեանի, Կարստի քերականութիւնները, Մեյէի «Esquisse d'une Grammaire comparée de l'Arm. classique» աշխատութիւնը եւ ուրիշ կարեւոր գործեր:

— Քանի՞ մամուլ կը լինի ձեր «Լիա-

կատար քերականութիւնը»:

— Շատ մեծ է — դժուար է այժմուանից մամուլով արտայայտել: Միայն դերանուան մասին դրել եմ 1000 էջ: Ամբողջ աշխատութիւնը բաժանել եմ 6 մասին՝ «Լեզուաբանութեան ներածութիւն», «Չայնաբանութիւն», «Չեւաբանութիւն», «Շարահիւսութիւն», «Իմաստաբանութիւն» եւ «Բառագիտութիւն»: Լեզուաբանութեան ներածութեան մէջ տալու եմ այն բոլոր ընդհանուր տեղեկութիւնները, որոնք կարելի են լեզուաբանութեան համար: Օրինակ՝ լեզուաբանութիւնն իրեւ զիտութիւն, ինչ է լեզուն, լեզուի ծագումը, սոցիալական կողմը, հոգեբանական, բրնախօսական կողմը, լեզուի փոխանցումը, լեզուի բարեշրջութիւնը, կենսաբանութիւնը (միավանկ լեզուներ, կցական լեզուներ եւ այլն), լեզուի կատարելութիւնը, այսինքն՝ ինչ ենք հասկանում կատարեալ լեզու ասելով (լեզուի զեղեցկութիւն, հարստութիւն, համառօտութիւն, ճոխութիւն, սեղմութիւն, կանոնաւորութիւն, մաքրութիւն): Միայն լեզուի համառօտութիւնը ցոյց տալու համար, հաշուել եմ, թէ մի քանի լեզուի աւետարանները քանի բառ ունեն, որն աւելի շատ բառ ունի եւ որն աւելի համառօտ է: Եւ վերջապէս իմ գրքի առաջին մասում խօսում եմ օտար ազդեցութիւնների մասին ու տալիս եմ լեզուաբանութեան բաժանումը: Այսքան առաջին մասի վերաբերեալ:

Երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ մասերը, այսինքն՝ ձայնաբանութիւնը, ձեւաբանութիւնը եւ շարահիւսութիւնը, հասկանալի են. այժմ դանք իմաստաբանութեան եւ բառագիտութեան: Իմաստաբանութիւնը բաժնում ցոյց եմ տալիս, թէ բառերը ժամանակի ընթացքում ինչպէս եւ ինչ օրէնքով են փոխում իրենց նշանակութիւնը: Եւրոպական բառով այս գիտութիւնը կոչուում է սեմանտիկա:

Համեմատաբար նոր գիտութիւն է իմ աշխատութեան վերջին մասը, որ ես վերնագրել եմ բառագիտութիւն յայտնի խօսքով: Այս բաժնում օրինակ խօսուելու է այսպիսի հարցերի մասին՝ մարդիկ են մտածում, թէ նախադասութիւններով. ինչո՞ւ բառարմատները միաժամանակ են լինում կամ երկվանկ: Խօսուելու եմ ծածուկ լեզուներ (չորդերի կամ այլ պայմանական լեզուների մասին), ինչպէս նաեւ մանուկների լեզուի մասին:

Աշխատանքի մեծ մասն արդէն պատրաստ է: Մնացել է միայն վերջին երկու մասերը, որոնք անհամեմատ փոքր են եւ հեշտ է գրելը: Այս գրքի համար պէտք է օգտագործեմ 600 լեզուի քերականութիւն, որից 140-ը (բոլոր մեծ եւ յայտնի լեզուների քերականութիւնները) արդէն նայել եմ եւ անհրաժեշտ նիւթերը վերցրել:

— Ի՞նչ սկզբունքով էք կառուցել:

— Ի՛, այս ինչքան հարց ու փորձ էք անում, — ասում է կատակով, — լաւ, դրան էլ պատասխանեմ. քերականական այս կամ այն երեւոյթը նախ բացատրում եմ ընդհանուր առմամբ, թէ ամբողջ աշխարհում՝ բոլոր լեզուների մէջ ինչպէս խարհում, բոլոր լեզուներում, ինչ ընդհանրութիւն է արտայայտուում, ինչ ընդհանրութիւն է արտայայտուում կայ հայերէնի հետ կամ տարբերութիւն կայ հայերէնի հետ համեմատած, ապա ցոյց եմ տալիս, թէ նոյն այդ քերականական երեւոյթն ինչպէս էր հնդեւրոպական լեզուներում, որից յետոյ անցնում եմ հին հայերէնի (զրա-յետոյ անցնում եմ հին հայերէնի, բարբառների բարի), միջին հայերէնի, բարբառների եւ վերջապէս ժամանակակից հայոց լեզուի քերականութեանը:

— Մի վերջին հարց էլ: Ե՞րբ էք ես-թաղում վերջացնել այդ վիթխարի աշխատանքը:

— Կարծում եմ 6-7 տարուց կը կարողանամ բոլոր ձեռագրերիս հետ հաշիւ մաքրել: Իմ մեծագոյն հաճոյքն է ձեռագրերս տպագրուած տեսնել ու ազատ-

ուել այս դէպքերից:

Ակադեմիկոս Աճառեանը հեռանում է
իր սիրած ձեռագրերի մօտից եւ ուզում
է նստել իր տեղը. բայց ես՝ աւելի երկար
չխլելու համար նրա այնքան թանկագին
եւ օգտակար ժամերը, հրաժեշտ եմ տալիս
ու հեռանում:
— Բարով երթաք, — ասում է նա
ուղեկցելով մինչեւ աստիճանների մօտ:

ՎԱՍԱԿ ՍԵՊՈՒՆ

Փող կը հընչեն վրէժխնդիր Արեաց դռնէն մարտական
Հրոսակներով, զօրքերով փառք ըստանալ վերըստին.
Կըռուի կու գայ մահահոտ փոթորկածինը Միհրան,
Փիղեր, ձիեր կը հասնին, հետեւակներ ահագին:

Եւէք քաջեր, եւէք Հայեր
Բացէք ձեր սուրն արիւնաբեր:

Կանգառ ժայռերն հընչեցին, արձագանգեց ցեխոտ Կուրն
Հոն, Վըրացի եւ Աղուան Հայաստանի միացան.
Վհագողւններ արթնցէք, ելիր զայրոյթս բոցաշուր,
Մամիկոնեան ես Վասակ, ես ձեր փառքին գրաւական.
Հեծէք ձիեր բոց բաշերով
Թող կարմըրի սուրն արիւնով:

Ո՞վ են այդ սէգ հեծեալներն Արեաց երկրէն հոս եկած
Գիշերադէմ սեւ ձիեր, եւ գազաններ գինեհար.
Մատեան զօրքեր սեւագունդ առաջ կու գան տագնապած.
Որքան արագ կը շարժին դէպ ի մահուան ճանապարհ:
Բերէք ձերմակն իմ բոցահեր
Թող կարմըրին մեր սուսերներ:

Եկուր հըպարտ, եկուր ձիս, եկուր թռչող ձերմակ ձի
Դու թըռեղի սարին վրայ նըման արծուի ձագերուն.
Փայլակի պէս դուն եկուր, ահագնութեամբ փոթորկի.
Վայրկեանի մէջ տար զիս հոն, տար սեւագունդ զօրքերուն:
Հեծէք Հայեր հըրեղէն ձի
Ձեր սուրն արեամբ թող կարմըրի:

Ասպաստանիկ իմ տար զիս, կըտրէ անհուն ասպարէզ
Սըմբակներուդ ահա դո՛հ ինկաւ բանակը տապաստ,
Հասիր ահա կ'ընկերկին ձիաւորներ փըրփրադէզ.
Փիղերն ահա կը պայթին փըքոց ուռոյց առագաստ:
Հայ մանուկներ նըստեցէք ձի
Ի՞նչ գեղեցիկ օր արիւնի:

Փախէք այծեր սասանեան, սատանայի դուք ծընունդ.
Փախէք քաջին Վասակի փայլակներէն երեսի.

Իջնեն պիտի անողորմ՝ ձեր գլխուն լախտ եւ մըկունդ.
Ինչո՞ւ վախով կը դողաք, այդ ի՞նչ շըփոթ սարսափի:
Ջարկէք, զարկէք Հայ մանուկներ
Սուր խօթեցէք այդ ժանտ կողերն:

Այդ ո՞ւր կ'երթաք խառնածայն, այդ ճամբայէն փախուստ չկայ.
Վերջն է այսօր ձեր կեանքի արեգակին թըխաթոյր.
Եւ ինչ մեծ փառք է սակայն՝ որ քաջ մը ձեզ մահ կու տայ,
Եւ այս բոցէ նիզակիս արժանի էք տալ համբոյր:
Ո՞վ Հայ քաջեր բացէք սուրերն
Հալածեցէք ժանտ ըստուերներն:

Գացէք վատեր, գացէք հոն ուր ուրիշներ կանխեցին
Ատըրվշնասպն ու Խոռեան, Վըշնասպը ձեր մարտագող.
Գացէք, գացէք Ումիդդին, արջ Արհմանին, Ջրուանին,
Նիզակն ըսէք Վասակի ճամբու դըրաւ մեզ այսօր:
Օ՞ն Հայ քաջեր, առաջ անցէք
Նիզակներով մահ սըփոթեցէք:

Վահան եղբայրդ իմ սիրելի, ի՞նչ զարմացած կը նայիս
Այս բոցավառ իմ դէմքիս, այս աչքերուս հոգեթով.
Կայծակ մ'երկնի հընոցէն անմահութեամբ վառեց զիս,
Եւ լուսալիւ հոն կ'երթամ ուր մահն է սէր լի փառքով:
Ո՞վ Հայ քաջեր յառաջ երթանք
Ժանտ արիւններ մեր սուրին տանք:

Որո՞ւն վըրայ յոյս դըրած այս վատ հսկան ինձ կու գայ.
Ո՞ւմ այս կըրակը լափող, ո՞ւմ խընայեց, ո՞վ անմիտ.
Անտառին մէջ զերդ մայրի ինկաւ եւ այս կոճղն ահա.
Թող այս նիզակն յաղթական արձանն ըլլայ քու փորիդ:
Սուր տըւէք ինձ, ո՞վ Հայ քաջեր
Հնձենք գըլուխ, բանա՞ք սըրտեր:

Դարձիր Ներսէս, առ նիզակ, հասիր, վազէ, առ նիզակ
Ձիս կը պատեն բեր վատեր, առիւծն անդէն կը պատեն.
Բայց զէնքն հըզօր Վասակին իր հոգին է անխորտակ.
Հասան փառքի վայրկեաններ... Ներսէս զէնքերդ ինձ պէտք չեն...
Ո՞վ Հայ քաջեր Ներսէսին հետ
Ես եմ դարձեալ ձեզ զընդապետ:

Այս իմ կարմիր արիւնովս ապրէ յաւերժ Հայաստան,
Ես անհամբեր վեր թըռայ. Վէրքեր տըւի վերք առի.
Կ'ելլեմ ահա ամպէ ամպ սարսափ ձըգած քաջութեան,
Եւ այդ գացի ես ահա, ես բընակիչ երկընքի:
Հայ մանուկներ վեր նայեցէք
Ինձմէ կորով ձեզ խնդրեցէք: